

Vergaderjaar 2021–2022

22 112

Nieuwe Commissievoorstellen en initiatieven van de lidstaten van de Europese Unie

Nr. 3368

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN EN KLIMAAT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 4 april 2022

Op 23 maart jl. heeft de Europese Commissie (EC) een voorstel gedaan voor een aanpassing van de verordening: herstelbijstand voor cohesie en de regio's van Europa (REACT-EU)¹. De aanpassing heeft tot doel lidstaten beter te ondersteunen in het licht van de Oekraïense vluchtelingen crisis door middelen uit de REACT-EU-programma's sneller uit te betalen. Met deze brief informeer ik uw Kamer over het voorstel en de beoordeling van het kabinet.

Gegeven de urgentie van het Commissievoorstel is het Franse voorzitterschap van de Raad voornemens om via een versnelde wetgevingsprocedure samen met het Europees parlement (EP) op korte termijn over te gaan tot vaststelling van de verordening – zonder dat een van beide instellingen amendementen in het voorstel zal aanbrengen. Op 6 april aanstaande zal in het Comité van Permanente Vertegenwoordigers (COREPER) een vaststelling van het standpunt in eerste lezing door een nader te bepalen Raad plaatsvinden. Gelet op de snelheid van de onderhandelingsprocessen binnen de EU en het belang dat het kabinet hecht aan een tijdige informatievoorziening aan uw Kamer, is ervoor gekozen uw Kamer per brief een appreciatie van het voorstel te doen toekomen in plaats van een BNC-fiche.

Inhoud van het voorstel

De uitdagingen als gevolg van de Russische invasie in Oekraïne vragen om extra ondersteuning van lidstaten. De Commissie stelt met dit voorstel extra maatregelen voor om lidstaten te ondersteunen om een groen, digitaal en veerkrachtig herstel van de economieën niet te ondermijnen.

¹ COM(2022) 145 final.

Er wordt voorgesteld om de voorfinanciering uit de REACT-EU-tranche 2021 voor alle lidstaten te verhogen van 11 tot 15%. Daarnaast stelt de Commissie voor om het percentage voorfinanciering van 11% naar 45% te verhogen voor lidstaten die het hoogste aantal vluchtelingen uit Oekraïne in verhouding tot hun nationale bevolking opvangen (meer dan 1% tussen 24 februari 2022 en 23 maart 2022). Volgens de Commissie betreft het Hongarije, Polen, Roemenië en Slowakije, Oostenrijk, Bulgarije, Tsjechië en Estland. De verhoogde voorfinanciering komt overeen met een totaalbedrag van 3,4 miljard euro. Met dit voorstel komt een deel van de middelen uit REACT-EU eerder beschikbaar. Het totale volume van REACT-EU-middelen blijft hiermee gelijk.

Het voorstel om de voorfinanciering voor de lidstaten in het kader van REACT-EU te verhogen komt bovenop het voorstel voor cohesiebeleid voor vluchtelingen in Europa (CARE) dat op 8 maart jl. is gepubliceerd². Lidstaten hebben reeds de mogelijkheid om hun REACT-EU-middelen te gebruiken voor maatregelen ter ondersteuning van vluchtelingen uit Oekraïne, in het kader van de algemene doelstelling van herstel na de pandemie. Met voorliggend aanvullend voorstel wordt lidstaten in feite op korte termijn toegang tot extra liquiditeit geboden voor de ondersteuning van vluchtelingen. De controlevereisten achteraf blijven van toepassing.

Als onderdeel van Next Generation EU³ voorziet REACT-EU in 2021 en 2022 in een extra bedrag van 50,6 miljard euro (in lopende prijzen⁴) voor programma's in het kader van het cohesiebeleid 2014–2020. REACT-EU is op 24 december 2020 in werking getreden en kan uitgaven met terugwerkende kracht financieren van 1 februari 2020 tot en met 31 december 2023. Deze REACT-EU-middelen zijn in Nederland verdeeld over de lopende ESF en EFRO programma's. In totaal was er in de eerste tranche (2021) 440,8 mln. euro en in de tweede tranche (2022) 120,7 mln. euro (lopende prijzen).

Voor Nederland geldt dat deze extra voorfinanciering zal worden uitbetaald aan de verschillende programma's die REACT-EU in Nederland uitvoeren. Dat betekent dat de helft van de middelen terecht zal komen bij het ESF-programma en de andere helft bij de vier EFRO-programma's via de verdeelsleutel uit de Kamerbrief over de middelenverdeling EFRO, JTF en REACT-EU⁵. Voor de EFRO-programma's in Nederland geldt dat alle middelen uit REACT-EU reeds geïmmitteerd zijn en er dus geen projecten voor de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne mee zullen worden gefinancierd. Voor de REACT-EU-middelen in het ESF-programma worden de mogelijkheden momenteel onderzocht.

Kabinetsappreciatie

Inhoudelijke appreciatie

Het kabinet onderstreept het belang van een eendrachtige en solidaire Europese respons op de invasie in Oekraïne en de gevolgen die dit heeft in de lidstaten. Daarom verwelkomt het kabinet de maatregelen om lidstaten te ondersteunen bij het geven van noodhulp aan mensen die uit Oekraïne op de vlucht zijn. Vanwege de uitzonderlijke situatie steunt Nederland dit voorstel om meer voorfinanciering uit te betalen over de middelen uit REACT-EU, om zo lidstaten, met name die met de hoogste vluchtelingenaantallen, extra liquiditeitsmogelijkheden te bieden voor de

² Kamerstuk 22 112, nr. 3348.

³ Kamerstuk 21 501-20, nr. 1574.

⁴ Alle bedragen in deze brief zijn in lopende prijzen.

⁵ Kamerstuk 21 501-08, nr. 817.

omgang met de vluchtelingen crisis. Het voorstel sluit aan bij de inzet van het kabinet om Europese financiering voor crisisbestrijding te vinden binnen bestaande instrumenten en reeds beschikbare middelen.

Oordeel ten aanzien van bevoegdheid, subsidiariteit, proportionaliteit, financiële gevolgen en gevolgen voor regedruk, concurrentiekracht en geopolitieke aspecten

Bevoegdheid

Het kabinet oordeelt positief ten aanzien van de bevoegdheid voor de verordening. Het voorstel is gebaseerd op artikelen 175 (3) en 177 van de Verdrag betreffende de Werking van de Unie (VWEU). In het kader van de versterking van de economische, sociale, territoriale samenhang is de EU op grond van deze artikelen bevoegd de taken, prioritaire doelstellingen en de organisatie van de structuurfondsen vast te stellen en specifieke maatregelen buiten de fondsen om te treffen, indien dit noodzakelijk blijkt. Op dit terrein heeft de EU een met de lidstaten gedeelde bevoegdheid (artikel 4, lid 2, sub c, VWEU).

Subsidiariteit

Het oordeel ten aanzien van subsidiariteit van het Commissievoorstel is positief. Immers, het grensoverschrijdende karakter van de gevolgen van de crisissituatie als gevolg van de Russische invasie van Oekraïne rechtvaardigt maatregelen op EU-niveau. Het Commissievoorstel heeft tot doel de middelen uit de REACT-EU-programma's sneller uit te betalen, en daarmee de lidstaten beter te ondersteunen bij een groen, digitaal en veerkrachtig herstel van de economieën, tevens in het licht van de gevolgen van de Russische invasie, door de voorfinancieringspercentages te verhogen. Het sneller uitbetalen van middelen uit EU-programma's moet op EU-niveau georganiseerd worden, aangezien het om EU subsidies gaat. EU-wetgeving kan bovendien alleen op EU-niveau worden gewijzigd. Om die redenen is optreden op het niveau van de EU gerechtvaardigd.

Proportionaliteit

De proportionaliteit van het voorstel wordt positief beoordeeld. Het Commissievoorstel is geschikt om de doelstelling, snellere financiële ondersteuning bieden aan lidstaten om maatregelen te nemen om de effecten van de crisissituatie als gevolg van Russische invasie van Oekraïne op te vangen, te behalen. Door de voorfinancieringspercentages te verhogen kan sneller worden bijgedragen aan crisisbestrijding. Bovendien gaat het voorgestelde optreden niet verder dan noodzakelijk, omdat het slechts beperkte en gerichte wijzigingen bevat die niet verder gaan dan nodig is om de doelstelling te bereiken. Het voorstel voorziet enkel in het sneller beschikbaar stellen van de toegezegde middelen uit REACT-EU.

Financiële gevolgen

Het voorstel wordt gefinancierd binnen de bestaande middelen voor REACT-EU. Er zijn geen gevolgen voor de jaarlijkse vastleggingen- en betalingsplafonds van het huidige Meerjarig Financieel Kader. De Commissie stelt dat de extra voorfinanciering die betaald moet worden (verwachting is 3,4 mld. euro) zal worden gedekt uit externe bestemmingsontvangsten voortkomend uit de leningen die de Commissie namens de EU aangaat in het kader van het Next Generation EU. De Commissie stelt dat de ophoging van de voorfinanciering geen verande-

ringen in de vastleggingen onder REACT-EU veroorzaakt. Op een later moment zal door deze wijziging minder geleend hoeven te worden voor de vastleggingen onder REACT-EU.

Gevolgen voor regeldruk, concurrentiekracht en geopolitieke aspecten

Met het Commissievoorstel wordt er een aanpak voorgesteld voor de gevolgen van de Russische invasie van Oekraïne. Deze invasie kan met name op het gebied van migratie en grensbeheer destabiliserend zijn voor de EU-lidstaten. Dit is een uitdaging op EU-niveau die vraagt om een eendrachtige en solidaire Europese respons. Binnen het krachtenveld lijkt veel eenstemmigheid over dit voorstel: de meeste lidstaten lijken te willen instemmen.

Het kabinet verwacht slechts beperkte gevolgen voor regeldruk, gezien de middelen via bestaande programma's onder REACT-EU worden ingezet.

De Minister van Economische Zaken en Klimaat,
M.A.M. Adriaansens